

AFETLERDE HIZLI ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME

Dr. Ömer Faruk Tekin
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

SUNUM PLANI

- AHÇED'e giriş
- Organizasyon Düzeyinde Değerlendirme
 - Durum bildirimini
 - Çevresel etkileri etkileyen faktörler
 - Afetlerin çevresel tehditleri
 - Karşılanmamış temel ihtiyaçlar
 - Yardım faaliyetlerinin olumsuz çevresel sonuçları
- Toplum Düzeyinde Değerlendirme
- Konsolidasyon ve Analiz

OLAĞAN VE AFET DURUMLARINDA ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

Normal durumda ÇED	Afet Durumunda ÇED
Yeterli yönetim zamanı vardır	Ani başlangıçlıdır
Planlı ve kontrol edilebilir	Plansızdır ve kontrol edilebilirliği zordur
Kapsamlı veri toplama için yeterli zaman vardır	Zaman kısıtlılığı nedeni ile veriler kısmi toplanabilir
Konum seçilebilir	Konum öngörülemez
Süre planlanabilir	Süre belirsizdir
Faydalanacak nüfus hesaplanabilir	Faydalanacak nüfus düzensiz ve hareketlidir
Çevresel hedefler ile sosyoekonomik hedefler birbiri ile uyumludur	Bazen çevresel hedeflerle bağdaştırılması zor olan «hayat kurtarıcı» faaliyetlere öncelik verilir
Kaynak: United Nations Refugee Agency (UNHCR) and CARE International	

AHÇED

- Afetlerde Hızlı Çevresel Etki Değerlendirmesi (AHÇED), afet durumlarında potansiyel çevresel etkileri belirlemek, tanımlamak ve öncelik sırasına koymak için bir geliştirilmiş bir araçtır.
- AHÇED, ilk olarak 2003 yılında geliştirildi. (Benfield Hazard Research Centre, University Collage of London)
- 5. versiyonu 2018 yılında yayınlandı

GUIDELINES FOR RAPID ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT IN DISASTERS

Version 5 - 2018

2018 technical update prepared by Moritz Hauer for the Coordination of Assessments for Environment in Humanitarian Action Initiative in consultation with Charles Kelly

Originally prepared by Charles Kelly with support from Benfield Hazard Research Centre, University College London & CARE International

AMAÇLAR

- Afetin genel durumu
- Afetle ilgili çevre üzerinde ani bir etki oluşturabilecek faktörler
- Afetin ajanlarının olası acil çevresel etkileri
- Afetzedelerin çevre üzerinde olumsuz etkiye yol açabilecek karşılanmamış temel ihtiyaçları
- Yardım girişimlerinin olası olumsuz çevresel sonuçları

ile ilgili bilgi analizi yapmak üzere oluşturulmuştur.

- **Genel bir Çevresel Etki Değerlendirmenin (ÇED) yerini alamaz.**
- Doğal afetler, doğal olmayan afetler, politik afetler ve krizler...
- Çevre sorunlarının nasıl çözüleceğine cevap vermekten ziyade bir afete müdahale edenlerin çözüm üretmelerine yardımcı olacak bilgiyi sağlar.

AHÇED – KONSEPTİ VE ÇIKTILARI

- Tamamlanmış bir AHÇED,
- Kritik çevresel sorunları tanımlar.
- AHÇED'in çıktısı sabit bir değerlendirme değil, afet sonrası dönem boyunca gözden geçirilmesi ve revize edilmesi gereken bir değerlendirmedir.

AHÇED SÜRECİ

- AHÇED süreci iki düzeye odaklanır.
 1. Afet müdahalesinde yer alan kuruluşlar hedeflenir
 2. Afetten etkilenen toplum ve toplum içindeki gruplar hedeflenir

AHÇED NE ZAMAN YAPILMALIDIR?

- Bir afet uyarısının alındığı ilk andan koşulların istikrara kavuşmasına kadar, normalde bir tetikleyici olaydan sonraki 120 gün içinde, kritik afet müdahale döneminde kullanılmak için tasarlanmıştır.
- Bir uyarı ya da afet başlangıcından sonra mümkün olan en kısa sürede yapılmalıdır.
- Tamamlandığı andaki çevresel koşulların «anlık görüntüsünü» sağlar.

KİŞİ GEREKSİNİMİ

- İdeal olarak, ilk AHÇED, afet müdahalesine doğrudan dahil olan bir grup kişi tarafından yapılmalıdır. Bir grup yaklaşımı, çevresel konular ve afet etkisi hakkında çeşitli görüş ve perspektiflerin sunulmasını teşvik eder.
- Grup süreci, bir ekip lideri tarafından yönetilmelidir.
- AHÇED, tek bir kişi tarafından da yapılabilir ancak, zamanın uzamasına ve erken yanıtın gecikmesine neden olabilir.
- İdeal süreç, organizasyon düzeyinde değerlendirme için on – on iki kişilik bir gruptur. Topluluk düzeyinde değerlendirme iki kişi tarafından yapılabilir. Ancak afetin boyutuna göre ekip sayıları artırılabilir.

TAMAMLANMASI İÇİN GEREKEN SÜRE

- Afetin doğası
- Hem organizasyon hem de toplum düzeyinde değerlendirmenin yapılıp yapılmadığı (sadece organizasyon düzeyinde değerlendirme yapılacaksa daha kısa sürede tamamlanabilir)
- Değerlendirmeyi yapacak ekibe sağlanabilecek destek düzeyi

TAMAMLANMASI İÇİN GEREKEN SÜRE

- Organizasyon düzeyinde değerlendirme süresi 4 saatten 2 güne kadar uzayabilir
- Toplum düzeyinde değerlendirme süresi 1 ila 2 gün
- Konsolidasyon ve analiz süresi 3 saatten 2 güne kadar

AHÇED MODÜL 1:
ORGANİZASYON DÜZEYİNDE
DEĞERLENDİRME

ORGANİZASYON DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRME (ODD)

- ODD modülü, kritik çevresel konulara yardım kuruluşlarının (kamu/özel) bakış açısından odaklanır.
- Değerlendirme yapacak kişiler, afet olayı ve afetin meydana geldiği yer hakkında en azından genel bilgiye sahip olmalıdır.
- ***Durum bildirim*** tüm katılımcıların olduğu tek bir grupta tamamlanır. Kalan dört modül ara gruplar tarafından tamamlanabilir.
- Kalan bölümler tamamlandıktan sonra ortak oturumda kritik konular tanımlanır ve en önemliden en önemsiz doğru sıralanır.

PLANLAMA VE KAYNAKLAR

- Tüm AHÇED sürecinin lideri belirlenmelidir.
- Önemli arka plan bilgileri toplanmalıdır (haritalar ve raporlar)
- ODD minimum kaynak gerektirir (yazı tahtası, projektör, flip chart).

AHÇED MODÜL 1: ORGANİZASYON DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRME

1. Durum bildirimini
2. Çevresel etkileri etkileyen faktörler
3. Afetlerin çevresel tehditleri
4. Karşılanmamış temel ihtiyaçlar
5. Yardım faaliyetlerinin olumsuz çevresel sonuçları

1. DURUM BİLDİRİMİ

- Durum bildirimini, acil durumun bir özetini çıkarır.
- Durum bildirimini, AHÇED üzerinde çalışan herkesin «aynı notadan şarkı söylemesini» sağlamaya hizmet eder.
- Durum bildirimini tamamlandığında, kritik konular belirlenmeli ve önem sırasına göre sıralanmalıdır.

1. DURUM BİLDİRİMİ

- Afetin nedenleri ve etkileri
- Afet koşullarındaki değişikliklerin çevresel koşulları ve yardım ihtiyaçlarını etkileyip etkilemeyeceği
- AHÇED'i tamamlayan taraf için öncelikli yardım eylemleri ve ilgi alanları
- Bilgi kaynakları ve ilgili ulusal çevre düzenlemeleri
- Bölgede iklim değişikliğinin ve ilgili iklim risklerinin afeti şiddetlendirme potansiyel rolü
- Afetten/değerlendirmeden önce var olan belirgin çevre sorunlar
- Bir afet durumunda çevre sorunlarının yönetimi ile ilgili yasal veya politik prosedürler
- Acil durumun yalnızca uzmanlaşmış kuruluşlar tarafından yapılabilecek eylemleri gerektirebilecek çevresel yönleri
- Benzersiz çevresel alanlarla ilgili sorunların ele alınmasında değerlendirme/bilgi toplama ve teknik yardıma duyulan ihtiyaç

AHÇED MODÜL 1: ORGANİZASYON DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRME

1. Durum bildirimini
2. Çevresel etkileri etkileyen faktörler
3. Afetlerin çevresel tehditleri
4. Karşılanmamış temel ihtiyaçlar
5. Yardım faaliyetlerinin olumsuz çevresel sonuçları

2. ÇEVRESEL ETKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- Bir afet sırasında ve sonrasında, çevresel etkilerin şiddetini olumlu ya da olumsuz etkileyebilecek bir dizi faktör vardır.
- Bu faktörler, afetten etkilenen insanların yaşadığı mekansal, sosyal ve ekonomik koşullarla ilgilidir ve afet müdahalesinin bir parçası olarak ele alınması gerekebilecek çevresel etki konularını gösterir.
- Bu faktörlerin öneminin belirlenmesi, hangi yardım faaliyetlerinden kaçınılacağını veya olumsuz çevresel etkileri azaltmak için kullanılacağını ve bu müdahalelerin nereye hedeflenmesi gerektiğini belirlemeye yardımcı olur.

2. ÇEVRESEL ETKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- **Aşama 1**
- Çevre üzerinde olası bir olumsuz etki olarak önemini belirtmek için ilgili ölçeğe dayalı olarak her bir faktörün derecelendirmesi tamamlanır. Her bir faktör için olası olumsuz çevresel etkiler, derecelendirme sürecinde yol gösterici olarak not edilir. Derecelendirme ölçekleri, işlem için daha yüksek önceliğe sahip derecelendirmeler sayfanın sağında olacak şekilde düzenlenmiştir.
- Derecelendirme ölçekleri, kullanıcı tercihlerine göre değiştirilebilir. Özellikle, derecelendirme sürecinde kullanılan kelimeler, yerel kullanım ve anlayışı yansıtacak şekilde değiştirilebilir. Ancak form üzerinde soldan sağa aynı öncelik sıralaması korunmalıdır.

2. ÇEVRESEL ETKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- **Aşama 2**
- Her faktör derecelendirildikten sonra, faktörler en düşük öncelikten en yüksek önceliğe doğru sıralanır. Öncelik faktörleri Konsolidasyon ve Analiz modülünde daha ayrıntılı olarak inceleneceğinden, birkaç faktörün aynı önceliğe sahip olması sorun değildir.

2. ÇEVRESEL ETKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Faktör	Değerlendirme			İçerik
Etkilenen kişi sayısı (afet bölgesindeki toplam nüfusa göre).	Yüzler	Binler	Onbinler	Etkilenen kişi sayısı ne kadar fazla olursa, çevre üzerindeki potansiyel etki de o kadar büyük olur.
Süre: Afet başlangıcından itibaren geçen süre.	Günler- haftalar	haftalar -aylar	Aylar- yıllara	Afet ne kadar uzun sürerse, çevre üzerindeki potansiyel etkisi de o kadar büyük olur.
Etkilenen nüfusun yoğunluğu	Düşük	Orta	Yüksek	Hayatta kalanların yaşam koşulları ne kadar yoğunsa, potansiyel etki o kadar büyük olur.
Mesafe, afetin başlangıcından itibaren, kurtulanların yer değiştirmesi	Afet noktasına yakın	Yakın veya uzak değil	Afet noktasından uzak	Hayatta kalanların ne kadar fazla yer değiştirmesi gerekiyorsa, çevre üzerindeki potansiyel etki o kadar büyük olur.
Kendi kendine yeterlilik: Afet başladıktan sonra, hayatta kalanların dış yardım olmadan ihtiyaçlarını karşılama yeteneği.	Yüksek	Kendine yeterli	Düşük	Afetten sonra düşük kendi kendine yeterlilik, çevreye daha fazla zarar verme riski anlamına gelir.

2. ÇEVRESEL ETKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Faktör	Değerlendirme			İçerik
Sosyal dayanışma: Afetten kurtulanlar ve etkilenmeyen nüfuslar arasındaki dayanışma.	Güçlü	Güçlü ya da zayıf değil	zayıf	Zayıf dayanışma, hayatta kalanların ihtiyaçları karşılama yeteneğinin kaynakları ve sınırları üzerinde çatışma olasılığını gösterebilir.
Kültürel homojenlik: Afetten kurtulanlar ile afetten etkilenmeyenler arasındaki kültürel inanç ve uygulamaların benzerliği.	Yüksek	Yüksek ya da düşük değil	Düşük	Ortak bir kültürel yapının olmaması, kaynak kullanımı konusunda anlaşmazlığa neden olabilir.
Varlık dağılımı: Afet başladıktan sonra ekonomik ve diğer varlıkların afetten etkilenen nüfus içindeki dağılımı.	Adil	Kısmen adil	Adil değil	Varlıkların nüfusun bir kısmında yoğunlaşması, çevresel varlıkların kullanımı konusunda daha az donanımlı gruplarla gerilimlere yol açabilir.

2. ÇEVRESEL ETKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Faktör	Değerlendirme			İçerik
Geçim seçenekleri: Afetten kurtulanların, afet başladıktan sonra geçimlerini sağlamak için sahip oldukları seçeneklerin sayısı.	Çok	Biraz	Az	Geçim seçeneklerinin sayısı ne kadar azsa, afetten kurtulanların çevrenin daha az kaynağı üzerinde daha fazla baskı oluşturabileceğini gösterir.
Beklentiler: Afetten kurtulanların hayatta kalmak için ihtiyaç duymayı bekledikleri yardım düzeyi (yerel/dış).	Düşük	Orta	Yüksek	Yeterli yardımın yokluğunda, yüksek beklentiler yerel kaynaklar üzerinde yüksek talebe yol açabilir.
Doğal kaynakların mevcudiyeti veya mevcut doğal kaynakların afetzedelerin ihtiyaçlarını çevreye zarar vermeden devam edebilecek şekilde karşılayıp karşılamadığı veya kaynakların gelecekte kullanılabilirliği.	Yüksek	Orta	Düşük	Doğal kaynakların aşırı kullanımı çevreye zarar vermektedir. Destek (yardım), aşırı kaynak talebini azaltmak veya çevreye verilen zararı onarmak için kullanılabilir. Söz konusu kaynaklar, örneğin, su (insan tüketimi ve diğer kullanımlar için), orman kaynakları (kereste, yakacak odun), tarım arazisidir (toprak ve su kalitesi)

2. ÇEVRESEL ETKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Faktör	Değerlendirme			İçerik
Atıkların bertaraf kapasitesi: Hayatta kalanlar tarafından üretilen atıkları işlemek için mevcut olan çevresel, sosyal ve fiziksel yapılar.	Yüksek	Orta	Düşük	Düşük atık bertaraf kapasitesi çevresel hasara yol açacaktır.
Çevresel Dayanıklılık: Ekosistemin afetin kendisinden ve çevresel hasara neden olan yardım ve iyileştirme faaliyetlerinden toparlanma yeteneği.	Yüksek	Orta	Düşük	Düşük dayanıklılık muhtemelen yüksek kırılabilirlik ve daha uzun vadeli çevresel hasar olasılığı anlamına gelir.
İklimle ilgili tehlikeler: İklim değişikliğine bağlı olarak şiddeti ve sıklığı artan, doğal ve beşeri sistemler üzerinde olumsuz etkiler yaratabilen tehlikeler.	Az	Biraz	Çok	İklimle ilgili tehlikelerin sıklığı ve yoğunluğu arttıkça, kısa ve/veya uzun vadede güvenli ve üretken bir yaşama yönelik tehdit de artar.

2. ÇEVRESEL ETKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Faktör	Değerlendirme			İçerik
Cinsiyet: Erkeklerin, kadınların, çocuklarının çevreyle bağlantılı faaliyetleri onları potansiyel olarak fiziksel zarara maruz bırakıyor mu?	Hayır	Sınırlı	Yaygın	Afetler genellikle erkekleri, kadınları, çocukları, yakacak odun veya su toplamak veya doğal kaynakları toplamak gibi şiddete yol açabilecek rollere sokabilir. Tüm derecelendirmeler için etkilenen grup (kadınlar, erkekler, çocuklar) ve neden etkilendikleri not edilmeli ve önceliklendirme sürecinde kullanılmalıdır.

AHÇED MODÜL 1: ORGANİZASYON DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRME

1. Durum bildirimini
2. Çevresel etkileri etkileyen faktörler
- 3. Afetlerin çevresel tehditleri**
4. Karşılanmamış temel ihtiyaçlar
5. Yardım faaliyetlerinin olumsuz çevresel sonuçları

3. AFETLERİN ÇEVRESEL TEHDİTLERİ

- Bir afetle ilgili tehlikeler, çevre üzerinde doğrudan veya dolaylı etkilere yol açabilir.
- Bu olumsuz etkiler, mevcut afet risklerini şiddetlendirebilir veya yeni çevresel sorunlar yaratabilir.
- AHÇED'in bu bölümünün odak noktası, çevre üzerinde ani bir etkisi olabilecek tehlikelerdir. Normalde afetlerle ilişkilendirilmeyen tehlikeler açıkça dikkate alınmaz.

3. AFETLERİN ÇEVRESEL TEHDİTLERİ

- **Aşama 1**
- Bir önceki form (çevresel etkileri etkileyen faktörler) gözden geçirilmelidir.
- Değerlendirilen afete uygun olmayan tüm tehlikeler ortadan kaldırılmalıdır.
- Farklı tehlike kombinasyonları ayrı ayrı derecelendirilmelidir. Örn., hastalık altında kızamık ve sıtma, her ikisi de bir afet sonrasında tehdit olarak kabul edilirse ayrı ayrı derecelendirilmelidir.

3. AFETLERİN ÇEVRESEL TEHDİTLERİ

- **Aşama 2**
- Uygun olmayan tehditler ortandan kaldırıldıktan sonra kalan tehditler büyük, orta veya küçük bir alanı etkileyip etkilemediklerine göre karakterize edilmelidir. Etkilenen alan, bir olayın öneminin belirleyicisi olarak kullanılır.
- (1) Etkilenen alan ne kadar genişse, afetten etkilenen ve etkilenmesi muhtemel insan sayısı da o kadar fazladır.
- (2) daha geniş alanları etkileyen afetler daha kapsamlı müdahale gerektirmektedir.
- Etkilenen alanın büyüklüğü afetten etkilenen toplam alana göre yapılmalıdır. Örneğin, bir afet alanının %10'unu etkileyen bir tehlike küçük, %80'ini etkileyen bir tehlike büyük olarak sınıflandırılabilir.

3. AFETLERİN ÇEVRESEL TEHDİTLERİ

- **Aşama 3**
- Her tehlike için etkilenen alan belirlendikten sonra, etkilenen alanın büyüklüğüne göre sıralanmalıdır.
- Bu bölümde yardım planlama sürecini kolaylaştırmak için şu adımlar atılabilir:
 - Tehlikelerin tehditlerinden etkilenen alanın harita üzerinde işaretlenmesi
 - Beklenen tehdidin özel bir kaynağı varsa sorumluların iletişim bilgilerinin toplanması
 - Tehdidin fiziksel doğasına ilişkin bilgi kaynaklarının belirlenmesi (örn akış hızı seviyesi)
 - Beklenen tehdide ilişkin çevre ve sağlık koşullarına ait afet öncesi veri kaynaklarının belirlenmesi

3. AFETLERİN ÇEVRESEL TEHDİTLERİ

TEHLİKE	TEHLİKENİN TEHDİT OLUP OLMADIĞINA İLİŞKİN GÖSTERGE	ETKİLENEN FİZİKSEL ALAN Büyük: 1. öncelik Orta: 2. öncelik Küçük: 3. öncelik	İLK YANIT SEÇENEKLERİ
Deprem: <ul style="list-style-type: none">Kritik altyapının hasar görmesi sonucu,(1) ölüm ve yaralanma tehdidi (2) tehlikeli madde olaylarıArazilerdeki değişiklikler (örneğin, kütle hareketi).	<ul style="list-style-type: none">İnsan ölümü veya yaralanması.Herhangi bir tehlikeli madde salınımı.Kritik hizmetlerin (su, sağlık hizmetleri, elektrik, gaz, ısıtma, gıda) sunumunu durduran veya önemli ölçüde yavaşlatan herhangi bir hasar.Deprem nedeniyle herhangi bir yer formu değişimi.		<ul style="list-style-type: none">Kurtarma planları geliştirin (en iyisi afetten önce yapılmasıdır).Tehlikeli maddelere müdahale planları geliştirin ve uygulayın (en iyisi afetten önce yapılmasıdır).Diğer afetlere göre altyapı hasarına müdahale edin.Arazi formu değişikliklerine “Kütle Hareketleri” uyarınca yanıt verin.Geri dönüşümü en üst düzeye çıkarmak, hava ve su kirliliğini en aza indirmek ve düzenli depolama standartlarının karşılanmasını sağlamak için prosedürler de dahil olmak üzere katı atık bertaraf planı geliştirin.Atık imha planının tasarımında muhtemelen uzman teknik yardıma ihtiyaç duyulacaktır.

3. AFETLERİN ÇEVRESEL TEHDİTLERİ

TEHLİKE	TEHLİKENİN TEHDİT OLUP OLMADIĞINA İLİŞKİN GÖSTERGE	ETKİLENEN FİZİKSEL ALAN Büyük: 1. öncelik Orta: 2. öncelik Küçük: 3. öncelik	İLK YANIT SEÇENEKLERİ
Sel: Kirlenmiş tortunun taşınması. Tortu, tehlikeli organik veya inorganik kimyasallar (yüksek düzeyde tuz dahil) içerir. Bir selden sonra kurduğunda tortudan kaynaklanan ikincil risk.	Kabul edilebilir standartları aşan seviyelerde bulunan kimyasallar (tuz dahil).		<ul style="list-style-type: none">Mevcut kimyasalların seviyesini tanımlayın ve değerlendirin.Kirlenmiş tortu içeren su kaynaklarının ve bu alanlardan toplanan bitki ve hayvanların kullanımını sınırlayın.Değerlendirme ve planlama için muhtemelen uzman teknik yardıma ihtiyaç duyulmaktadır.
Sel: Kirli Su. Su, tehlikeli patojenler veya kimyasallar içerir.	Patojenler veya kimyasallar kabul edilebilir standartları aşan seviyelerde bulunur.		<ul style="list-style-type: none">Mevcut patojenlerin veya kimyasalların seviyesini tanımlayın ve değerlendirin.Kirlenmiş su ve kirlenmiş sudan toplanan bitki ve hayvanların kullanımını sınırlayın.Acil ihtiyaçları karşılamak için su arıtmayı düşünün.Muhtemelen değerlendirme ve planlama için uzman teknik yardıma ihtiyaç duyulmaktadır.

3. AFETLERİN ÇEVRESEL TEHDİTLERİ

TEHLİKE	TEHLİKENİN TEHDİT OLUP OLMADIĞINA İLİŞKİN GÖSTERGE	ETKİLENEN FİZİKSEL ALAN Büyük: 1. öncelik Orta: 2. öncelik Küçük: 3. öncelik	İLK YANIT SEÇENEKLERİ
Sel: Tortu dışındaki kirlenmiş katıların taşınması. Sel suları, hayvan leşleri ve tehlikeli madde kapları dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere tehdit oluşturan fiziksel öğeler içerir.	<ul style="list-style-type: none">• Ölü hayvanların varlığı.• Tehlikeli kimyasal kapların varlığı.• Sel sularında önemli düzeyde yüzen moloz varlığı.		<ul style="list-style-type: none">• Katıların sayısını ve hacmini üç tehdit türüne göre (hayvanlar, tehlikeli kimyasal kaplar, diğer kalıntılar) ölçün.• Katıların başa çıkmanın yollarını geliştirin ve tanıyın. Özel toplama ve güvenlik faaliyetlerini göz önünde bulundurun ve güvenli imha prosedürleri ve yerleri sağlayın.• Değerlendirme, planlama ve bertaraf işlemleri için muhtemelen uzman teknik yardıma ihtiyaç duyulmaktadır.
Sel: Erozyon (su). Taşkın suları kullanılabilir toprağı uzaklaştırır ve kullanılabilir alanı tortu ile kaplar.	<ul style="list-style-type: none">• Kritik altyapı kaybı, örn. bentler, kanalizasyon sistemi.• Hemen üretken arazinin kaybı, örneğin, ekim veya doğal kaynakların hasat edilmesi için arazi.		<ul style="list-style-type: none">• Tehdit altındaki altyapıyı kaldırın veya koruyun.• Kayıp veya tortu ile örtülmeden önce su basmış arazideki bitkileri ve diğer üretken varlıkları kaldırın.• Selden sonra tortuyu çıkarın.• Uzmanlaşmış yardıma ihtiyaç duyulabilir.

3. AFETLERİN ÇEVRESEL TEHDİTLERİ

TEHLİKE	TEHLİKENİN TEHDİT OLUP OLMADIĞINA İLİŞKİN GÖSTERGE	ETKİLENEN FİZİKSEL ALAN Büyük: 1. öncelik Orta: 2. öncelik Küçük: 3. öncelik	İLK YANIT SEÇENEKLERİ
Sel: Altyapı hasarı (erozyon veya sel sularının gücünden). Sel suları yapılı çevreye zarar verir veya yok eder, kritik işlevlerin çalışmasını sınırlar (örn. güvenli su temini) veya kirlilik riskini artırır (örn. kanalizasyon arıtma tesisine zarar verir).	Hasar; (1) yollar, su arıtma, elektrik, acil durum hizmetleri dahil olmak üzere kritik altyapının kullanımını ciddi şekilde sınırlandırır veya durdurur (2) sanayi veya maden sahaları, petrol ve gaz iletim sistemleri, çöplükler ve kimyasal atık sahaları gibi potansiyel kirlilik kaynakları oluşturur.		<ul style="list-style-type: none">• Tehdit altındaki altyapıyı değiştirin veya kaldırın.• Sel korumalı ve hizmetten çıkarma sahaları risk altında.• Sel/sel hasarından kaynaklanan potansiyel veya fiili kirliliğin doğasını belirleyin ve müdahale planları geliştirin (yukarıya bakın).• Herhangi bir önemli müdahale için muhtemelen uzman yardımına ihtiyaç vardır.

3. AFETLERİN ÇEVRESEL TEHDİTLERİ

TEHLİKE	TEHLİKENİN TEHDİT OLUP OLMADIĞINA İLİŞKİN GÖSTERGE	ETKİLENEN FİZİKSEL ALAN Büyük: 1. öncelik Orta: 2. öncelik Küçük: 3. öncelik	İLK YANIT SEÇENEKLERİ
Rüzgar (kasırga dahil):			
Orman yangını:			
Kuraklık:			
Dolu:			
Kar:			
Bitki Sağlığı (Zararlı) Salgını:			
Kara Kütle Hareketi:			
Hastalık:			
Yanardağ:			
Silahlı Çatışma :			
Kum ve Toz Fırtınası:			
Teknolojik:			

AHÇED MODÜL 1: ORGANİZASYON DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRME

1. Durum bildirimini
2. Çevresel etkileri etkileyen faktörler
3. Afetlerin çevresel tehditleri
- 4. Karşılanmamış temel ihtiyaçlar**
5. Yardım faaliyetlerinin olumsuz çevresel sonuçları

4. KARŞILANMAMIŞ TEMEL İHTİYAÇLAR

- Karşılansmayan temel ihtiyaçların belirlenmesi, felaketten etkilenen insanların kendi yardım eylemlerinin ve dış yardımın muhtemelen yeterli olmayacağı alanları vurgular.
- Karşılansmayan ihtiyaçlar, afetzedenin temel ihtiyaçlarını karşılama çabalarından kaynaklanan çevresel zarara neden olabilir. Bu etkiler doğrudan (yemek pişirmek için odun kesmek) ya da dolaylı (su satın almak için odun kesmek ve satmak) olabilir.
- Bazı durumlarda, afetzedelerin temel ihtiyaçlarının afetten önce de tam olarak sağlanamadığı durumlar olabilir.

4. KARŞILANMAMIŞ TEMEL İHTİYAÇLAR

- **Aşama 1**
- Temel ihtiyaçların her biri afet öncesi ve mevcut koşullar altında ihtiyacın ne kadar iyi karşılandığına göre derecelendirilir.
- Her temel ihtiyacı karakterize etmek için beş kategori kullanılır:
 - Hiç karşılanmadı
 - Çok az bir kısmı karşılandı
 - Karşılanan ihtiyaçlar karşılanmayanlardan fazladır
 - Büyük ölçüde karşılandı
 - Tamamen karşılandı

4. KARŞILANMAMIŞ TEMEL İHTİYAÇLAR

- **Aşama 2**
- Her ihtiyaç için «bu ihtiyacı karşılamak için kullanılan kaynakların niteliği veya niceliği önümüzdeki 120 gün içinde önemli ölçüde bozulur mu?» sorusuna evet ya da hayır yanıtı verilmelidir.
- Bu soru, değerlendirme sırasında karşılanmakta olan ancak yakın gelecekte ihtiyaçları yeterince karşılamayabilecek ihtiyaçları belirlemeyi amaçlamaktadır.

4. KARŞILANMAMIŞ TEMEL İHTİYAÇLAR

- **Aşama 3**
- Çevresel zararları sınırlamak için eylem gerektiren karşılanmamış ihtiyaçların önceliklendirilmiş listesi oluşturulur.
- Derecelendirilmiş ihtiyaçlar en yüksek öncelikten en düşük önceliğe göre sıralanır.
- Listenin başındaki ihtiyaçlar, afetten etkilenen insanlar bu ihtiyaçları karşılamaya çalıştıkça çevre üzerinde olumsuz etkilere yol açma olasılığı daha yüksek olduğundan, eylem için daha büyük bir önceliğe sahiptir.
- Çok kritik bir ihtiyacı etkileyen ani bir bozulma, değerlendirme sırasında ihtiyacın karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın bu ihtiyacın listenin en üstünde yer almasına yol açacaktır.

4. KARŞILANMAMIŞ TEMEL İHTİYAÇLAR

- **Aşama 3**
- Her bir ihtiyaç için derecelendirme formunun ikinci ve üçüncü sütunlarındaki sıralamalar karşılaştırılarak, afet öncesi ve sonrasında karşılanan ihtiyaçların düzeyinin karşılaştırılması mümkündür.
- Beklenti, puanlardaki fark ne kadar büyükse, potansiyel çevresel etkinin yanı sıra yardım yardımı ihtiyacının da o kadar büyük olmasıdır.

TEMEL İHTİYAÇLAR	Afet öncesi ihtiyaçlar ne düzeyde karşılanıyordu?	Şu anda ihtiyaç- ar karşılanıyor mu?	Bu ihtiyacı karşılamak için kullanılan kaynakların niteliği veya niceliği	GÖSTERGELER
	YANIT: Hiç karşılanmadı Çok az bir kısmı karşılandı Karşılanan ihtiyaçlar karşılanmayanlardan fazladır Büyük ölçüde karşılandı Tamamen karşılandı		önümüzdeki 120 gün içinde önemli ölçüde bozulacak mı? (Evet/ hayır)	
SU				<p>Kişi başı günlük minimum 15 litre. Su bulunan tesis kullanan maksimum kişi sayısı.</p> <ul style="list-style-type: none"> Musluk başına 250 kişi (7.5 litre/dakika akış hızına göre) El pompası başına 500 kişi (17 litre/dakika akış hızına göre) Açık kuyu başına 400 kişi (12.5 litre/dakika akış hızına göre) Çamaşırhane başına 100 kişi Banyo başına 50 kişi <p>Barınaktan su noktasına kadar olan mesafe 500 metreden fazla değil .Su kaynaklarında bekleme süresi</p> <ul style="list-style-type: none"> < 30 dakika <p>Asgari su kalitesi standartlarını karşılayan su kalitesi ölçümlerinin yüzdesi</p> <ul style="list-style-type: none"> <10 CFU/100ml uç noktada(klorlanmamış su) 0.2–0.5mg/l serbest rezidü klor(FRC) uç npktada (klorlanmış su) Bulanıklık 5 NTU'nun altında <p>Etkilenen nüfus iyileştirilmiş su kaynaklarından su alır. Haneler içme suyunu temiz ve kapalı kaplarda saklar.</p>

TEMEL İHTİYAÇLAR	Afet öncesi ihtiyaçlar ne düzeyde karşılanıyordu?	Şu anda ihtiyaç- ar karşılanıyor mu?	Bu ihtiyacı karşılamak için kullanılan kaynakların niteliği veya niceliği önümüzdeki 120 gün içinde önemli ölçüde bozulacak mı? (Evet/ hayır)	GÖSTERGELER
	YANIT: Hiç karşılanmadı Çok az bir kısmı karşılandı Karşılanan ihtiyaçlar karşılanmayanlardan fazladır Büyük ölçüde karşılandı Tamamen karşılandı			
GIDA				
BARINAK VE YERLEŞİM				
KİŞİSEL GÜVENLİK				
SAĞLIK HİZMETİ				
ÇEVRE KOŞULLARI				
ATIK YÖNETİMİ (SIVİVE KATI)				
ENERJİ VE YAKIT				
GİYİM				
YEREL KAYNAKLAR				
ULAŞIM				
GEÇİM KAYNAKLARI				

AHÇED MODÜL 1: ORGANİZASYON DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRME

1. Durum bildirimini
2. Çevresel etkileri etkileyen faktörler
3. Afetlerin çevresel tehditleri
4. Karşılanmamış temel ihtiyaçlar
5. Yardım faaliyetlerinin olumsuz çevresel sonuçları

5. YARDIM FAALİYETLERİNİN OLUMSUZ ÇEVRESEL SONUÇLARI

- Afet yardım faaliyetleri, ister acil yardım ister uzun vadeli iyileşme olsun, hayat kurtarmaya ve esenliği ve yaşam koşullarını stabilize etmeye odaklanır.
- Acil müdahale ihtiyacı, genellikle acil durum müdahalelerinin olası olumsuz çevresel sonuçlarını veya ikincil etkilerini değerlendirmek için zaman tanımaz.
- Yardım faaliyetlerinin potansiyel olumsuz çevresel sonuçlarının hızlı bir şekilde belirlenmesi, bu olumsuz etkileri hızla fark etmenin ve azaltmanın bir yolunu sunar.
- Bu bölüm, yalnızca yardım ve kurtarma çabalarına odaklanmaktadır.

5. YARDIM FAALİYETLERİNİN OLUMSUZ ÇEVRESEL SONUÇLARI

- Yardımların olumsuz etkilerinin belirlenmesi üç sonuca yol açabilir:
 - Kabul edilemez çevresel zarara yol açacağı için bir eylemi **erteleme veya iptal** etme kararı
 - Devam eden faaliyetlerde veya planlarda çevresel etkinin hafifletilmesi veya önlenmesini içeren bir dizi **değişiklikler**
 - Yardımdan kaynaklanan olumsuz çevresel etkilerin kaçınılmaz olduğunu ve yardım vermemeye tercih edildiğini **kabul etmek**.

5. YARDIM FAALİYETLERİNİN OLUMSUZ ÇEVRESEL SONUÇLARI

- **Aşama 1**
- Listelenen olası yardım müdahalelerinin her biri, müdahalenin afet yardımı ve kurtarma çabalarının bir parçası olarak planlanıp planlanmadığını (evet veya hayır) belirlemek için gözden geçirilir.
- Planlanmayan veya yapılmayan müdahalelerin bu şekilde tanımlanması ve ortadan kaldırılması, değerlendirmeden önce gerçekleşebilir ve değerlendirmenin bir grup ortamında yürütülmesi için gereken süreyi kısaltır.

5. YARDIM FAALİYETLERİNİN OLUMSUZ ÇEVRESEL SONUÇLARI

- **Aşama 2**
- Planlanan veya devam eden müdahaleler, potansiyel olumsuz çevresel etkilerin proje tasarımında veya operasyonlarda ele alınıp alınmadığını belirlemek için taranır.
- Bu tarama, üçüncü sütundaki sorulara dördüncü sütunda evet veya hayır şeklinde cevap verilmesiyle gerçekleşir.
- Bir soruyu cevaplamak için yeterli bilgi yoksa, cevap hayır olmalıdır.
- Ele alınmayan, yani cevabı olmayan olası olumsuz etkiler, değerlendirme sonucunda takip edilmesi gereken konular haline gelir.

5. YARDIM FAALİYETLERİNİN OLUMSUZ ÇEVRESEL SONUÇLARI

- **Aşama 3**
- Tespit edilen müdahaleleri çevre üzerindeki en önemli etkiden en az önemli etkiye doğru sıralayın. Bu sıralama aşağıdaki kriterlere göre yapılmalıdır:
 - Olumsuz etkilerin ele alınmasına acilen ihtiyaç duyulabileceğinden, halihazırda olumsuz etkileri olan iptal edilmiş müdahaleler ilk olarak listelenmelidir.
 - Olumsuz etkileri olacak, yine de devam etmesi gereken ve hafifletme önlemlerinin belirlenmesi ve benimsenmesi gereken müdahaleler.
 - Olumsuz etkilerden kaçınmak için uygulamadan önce değiştirilmesi gereken ve değiştirilebilen müdahaleler. Öncelikli müdahaleler Konsolidasyon ve Analiz sürecine taşınır.

5. YARDIM FAALİYETLERİNİN OLUMSUZ ÇEVRESEL SONUÇLARI

- ❖ Mümkün olduğu ölçüde, afetten etkilenen nüfus ve komşuları, yardım faaliyetlerinin olumsuz çevresel etkilerinin azaltılmasına ilişkin tartışmalara dahil edilmelidir.
- Etkili yardım dağıtımı için gerekli olan çevresel zararı kabul etme kararları, mümkünse hayatta kalanların temsilcilerine danışılmadan alınmamalıdır.

AKTİVİTE	Aktivite devam ediyor mu veya planlı mı? (Evet/ Hayır)	Aktivitenin potansiyel olumsuz çevresel sonuçlarının ele alınıp alınmadığına ilişkin sorular.	Hemen soldaki soruya Evet/ Hayır cevabı	Seçilen Kaçınma veya Azaltma Seçenekleri
----------	--	---	---	--

Aktivite devam etmiyor veya planlanmamışsa (Yanıt = Hayır), sıradakine geçin

SU TEDARİĞİ		Hastalık bulaşması için artan fırsatlardan kaçınılıyor mu?		<ul style="list-style-type: none"> • Su arıtma sistemini kurun ve bakımını yapın. • Durgun su ve vektör üreme alanlarını en aza indirmek için su tedarik yapısı tasarlayın ve sürdürün. • Öngörülen ihtiyaca dayalı olarak su tedarikini planlayın ve su temini üzerindeki iklim değişikliği etkilerini dikkate alarak mevcut ve gelecekteki ihtiyaçların karşılanmasına izin veren dağıtım alanı için plan kullanın. • Su kaynağı kullanım planı oluşturun ve kullanımı ve arzı izleyin. • Suyu korumak için ekonomik teşvikler düşünün. • Tehlikeli kimyasalları önerildiği şekilde kullanın ve eğitim yoluyla uygunsuz kullanımı sınırlayın.
		Olumsuz çevresel etkiye sahip nüfus yoğunluğundaki artışı önlemek için planlar ve prosedürler var mı?		
		Yeraltı veya yüzey su kaynaklarının aşırı kullanımından kaçınılıyor mu?		
		Suyu temizlemek veya arıtmak için kullanılan kimyasallar, insan sağlığı tehlikelerini veya çevrenin kirlenmesini önleyecek şekilde yönetiliyor mu?		

AKTİVİTE	Aktivite devam ediyor mu veya planlı mı? (Evet/ Hayır)	Aktivitenin potansiyel olumsuz çevresel sonuçlarının ele alınıp alınmadığına ilişkin sorular.	Hemen soldaki soruya Evet/ Hayır cevabı	Seçilen Kaçınma veya Azaltma Seçenekleri
----------	--	---	---	--

Aktivite devam etmiyor veya planlanmamışsa (Yanıt = Hayır), sıradakine geçin

SANİTASYON, tuvaletler, atık arıtma, ulaşım altyapısı ve katı atık yönetimi dahil		Tehlikeli atık sahalarının oluşturulmasından kaçınılıyor mu?		<ul style="list-style-type: none"> • Uluslararası standartlarda çalışan, sıhhi ve güvenli atık bertarafı için sahalar kurun ve bakımını yapın. • Kabul edilmiş en iyi uygulamaları karşılayan uygun toplama sistemleri aracılığıyla atık hareketini sınırlandırın. • Hastalık bulaşma ve vektörler için fırsatları minimize edin. • Hava, toprak ve su kirliliğini kapsayan çevresel izleme programı oluşturun ve sürdürün.
		Toprağın, suyun ve havanın daha fazla kirlenmesinden kaçınılıyor mu?		
		Hastalık bulaşmasında ve hastalık vektörlerinin varlığında bir artış önleniyor mu		
SAĞLIK BAKIMI		Tıbbi ve diğer atıkların atılmasından kaynaklanan kirlilikten kaçınılıyor mu?		<ul style="list-style-type: none"> • Tüm atıkların (katı ve sıvı) güvenli bir şekilde bertaraf edilmesi için bir sistem oluşturun. • Yerel şifalı otlar ve bitkilerin hasadı için bir kaynak yönetim planı geliştirin. • İklim değişikliğinin ve artan sıcaklıkların yeni ve değişen hastalık modelleri üzerindeki etkisini düşünün.
		Kaçınılan sürdürülebilir verimi aşan geleneksel tıbbi otlar ve bitkilere yönelik artan bir talep var mı?		

AKTİVİTE	Aktivite devam ediyor mu veya planlı mı? (Evet/ Hayır)	Aktivitenin potansiyel olumsuz çevresel sonuçlarının ele alınıp alınmadığına ilişkin sorular.	Hemen soldaki soruya Evet/ Hayır cevabı	Seçilen Kaçınma veya Azaltma Seçenekleri
Aktivite devam etmiyor veya planlanmamışsa (Yanıt = Hayır), sıradakine geçin				
Tarım kimyasalları				
Tohum, alet ve gübre				
Yabani bitki/meyve hasadı				
Alan veya ekim türünün genişletilmesi				
Hayvancılık kullanımının genişletilmesi				
Yeni tarım veya hayvancılık faaliyetleri				
Sulama (genişletilmiş)				
Kara ve deniz balıkçılığı				
Yapı (barınak, kamu binaları ve altyapı dahil, yollar hariç)				
Yollar (döşemeli veya diğer yeni ve mevcut olan)				

AKTİVİTE	Aktivite devam ediyor mu veya planlı mı? (Evet/ Hayır)	Aktivitenin potansiyel olumsuz çevresel sonuçlarının ele alınıp alınmadığına ilişkin sorular.	Hemen soldaki soruya Evet/ Hayır cevabı	Seçilen Kaçınma veya Azaltma Seçenekleri
Aktivite devam etmiyor veya planlanmamışsa (Yanıt = Hayır), sıradakine geçin				
Sanayi (yeni veya yeniden başlayan)				
Pişirme veya gıda işleme prosedürlerinde değişiklik				
Küçük ve orta işletmelerin oluşturulması				
Yardım gereçleri				
Enkaz kaldırma				
Yeniden yerleşim				
Eğitim				
Mayın temizleme ve patlamamış mühimmat				
Yerel başa çıkma stratejileri				

AHÇED MODÜL 2:
TOPLUM DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRME

TOPLUM DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRME (TDD)

- TDD, bir afetten etkilenen toplumun bakış açısından kritik çevresel konulara odaklanır.
- Toplum düzeyindeki sorunları belirleme ve önceliklendirme süreci, bilgi kaynaklarına bağlı olarak bir ila iki gün gerektirir ve en az üç kişiyi içermelidir.

VERİ TOPLAMA SEÇENEKLERİ

- Anket
- Odak grup görüşmeleri

TOPLUM AHÇED BİLGİ TOPLAMA KILAVUZU

- Toplum AHÇED Bilgi Toplama Kılavuzu, bir toplumdaki çevresel koşullar ve toplum üyelerinin bu koşullar hakkındaki görüşleri hakkında hızlı bir şekilde bilgi toplamak için kullanılabilir. Kılavuz yedi bölüm halinde düzenlenmiştir:
 1. Değerlendirilen toplum hakkında genel bilgiler.
 2. Toplumdaki çevre ve geçim koşulları hakkında bilgi.
 3. Toplumu etkilemiş olabilecek afetler hakkında bilgi.
 4. Temel ihtiyaçların karşılanıp karşılanmadığı ve nasıl karşılandığı.
 5. Katılımcılardan toplumlarının geleceği ve çevre koşulları hakkında görüşlerinin sorulduğu bir sonuç bölümü.
 6. Başa çıkma stratejileri hakkında başka yerde toplanmamış olabilecek özel bilgi toplama.
 7. Toplumdaki sıhhi ve genel koşullar hakkında gözlemler.

Annex C: Community Level Assessment Forms

ANNEX C1: COMMUNITY REA INFORMATION COLLECTION GUIDE

The following can be used as a guide in collecting information for the community level rapid assessment of environmental impacts. The information collected through this guide corresponds to the information required to answer the questions posed in the **Community Assessment Summary Form (Annex C)**.

For further guidance on data collection methods refer to pages 53 and 54 of the Humanitarian Needs Assessment "The Good Enough Guide" as well as the Information and Data Sharing guidance on ehaconnect.org.

This document should be reviewed before use and modified as appropriate for the community being assessed and the circumstances of the disaster being investigated.

A. GENERAL INFORMATION (completed by data collection team)

1. Date:
2. Time Started:
3. Time End:
4. Name of Community:
5. Person/s conducting the assessment:
 - a) Facilitator:
 - b) Recorder:
 - c) Observer:
6. Distance of community from main road and district capital:
7. Nature of access to the community: paved, all season, dirt track, no road.
8. Ethnic group/s and religion diversity present in the community:
9. Description of the community. Including physical location, types of housing, physical layout and natural environment (agro-climatic zone, presence of rivers, lakes, parks, nature reserves etc.). If possible, conduct a social mapping.
10. Description of the origin of the community (e.g., when settled and where first settlers came from).
11. Number of people currently living in the community:
12. Are there people who migrated/displaced from the area? If yes when, how many, in which direction and to where?

B. ENVIRONMENT AND LIVELIHOOD INFORMATION

ENVIRONMENT

13. How does the group describe the environment in which the community is located?
Specifically ask about how the community has changed in the past ten years, noting changes to agriculture land, forests, pasture, supplies of raw materials, access and availability of water and pasture, and rainfall.
14. Is the community near any unique environmental areas (e.g., national park, industrial site)?

15. Are there any areas which the community consider as special, such as holy sites, locations of natural resources or places which are protected by tradition? (Where possible, identify exact location.)
Specifically ask about whether/how these sites have changed over the past years.
16. Does the community have any specific concerns about the environment? Specifically ask about fire, drought, floods, water and air pollution and other hazards, and recent changes to environmental conditions.
Specifically ask about whether there has been a noticeable change in frequency and magnitude of the climate-related hazards.
17. Have there been any noticeable changes in frequency and magnitude of the climate-related hazards?
18. Does the group see the location of the community as one that is safe from floods, erosion, and other problems?
19. What are the rules that the community has governing the use of natural resources (agriculture land, forests, pasture, water)? Is there any difference for males and females?
20. How does the community resolve a dispute over the use of natural resources (forest, pasture or land use) water or other natural resources?

LIVELIHOOD/ECONOMIC ACTIVITIES

21. Nature of livelihood system: herding, agro-pastoral, farming, industry, other wage labor (indicate what type of labor). Indicate if more than one system is used, and number 1 to 5 in terms of importance.
22. What are major means of incomes and which family members are involved? Describe major occupation in terms of importance.
23. What are the criteria for wealth classification?
Do (1) most families have about the same wealth, (2) are there a lot of poor and a few wealthy families in the community, or (3) are there some poor and wealthy, but most families have sufficient resources for all needs?
24. Are families supported by only one type of work, or by several family members with different occupations?
25. Are there any development projects working with the community and what do they do?

C. DISASTER INFORMATION

26. Has the community been affected by any of the following events in the past year²⁵?
 - Flood
 - Wildfire
 - Strong Winds
 - Erosion
 - Crop pests or diseases
 - Human diseases
 - Animal diseases
 - Conflict
 - Accidents (e.g., fire burning someone)
 - Drought
 - Ask if any similar events are not included in this list.
27. For each type of event identified, ask whether this event was considered a disaster, that is, why was it different than normal conditions?

For each item identified as a "disaster" above answer the following questions:

28. What was the cause and impact of the disaster?
29. Was there some kind of warning before the disaster struck? (Prompt for use of early warning systems)
30. What damage happened as a result? Describe human and material damages.
31. How many people have left the community due to the disaster, where did they go and when are they expected back?
32. When did the disaster start and how long is it expected to continue?
33. Has the type of work that people do to support families changed since the start of the disaster? If yes, note changes.
34. What has the community done to address the disaster? What coping mechanisms have been used?
35. Since the disaster began, how do people in the community get money and have these sources changed? (List sources and changes.)
36. Has the community been able to address (1) most, (2) some, (3) few of the impacts of the disaster from their own resources?
37. Has the community received any assistance from the government or NGOs to deal with the disaster? (Yes/no). If no, skip to number 39.
38. What kind of assistance was received? (List, including origin – government, donor, NGO, other communities, people who have left the community-- if possible)
39. Was this assistance considered to be (1) a lot of assistance, (2) enough assistance, (3) just some assistance, (3) little assistance?
40. Has this assistance (1) improved, (2) stabilized or (3) not had much impact on conditions in the community?
41. Has the assistance provided caused any problems for the community? (Prompt for impact on the environment.)
42. When the disaster is over, how long does the community think it will take for environmental conditions to return to normal?

D. BASIC NEEDS

This section asks about conditions in the community affected by the disaster.

43. How did the community get water before the disaster: purchase, wells, cisterns, lakes, ponds etc.? (Indicate more than one if needed)
44. How does the community describe the water quality before and after the disaster?
45. Is there enough water for everyone in the community? Compare before and after the disaster.
46. What types of shelter does the community use and has there been any change after the disaster? If yes, describe major changes.
47. How did community members get materials to build a house before the disaster: purchase, collect from country side, receive as gift, etc.?
48. Does the community have any problems with shelter since the disaster? If there are problems, note what they are.
49. How does the community meet their clothing needs?
50. Are there any changes after the disaster? Describe.
51. How will additional clothing be secured: purchase, manufacture, and/or gift?
52. How do community members get food: own production, purchasing in market, gift etc.? (Indicate importance if more than one source.)
53. Do all the community members have enough food? If not, who is most affected by the lack of food?
54. Does the community have access to sufficient, safe and affordable energy supply to maintain thermal comfort, prepare food and provide lighting? (Note means of fuel procurement)

55. Have community members lost any household resources (utensils, soap for personal hygiene, bedding, tools etc.) due to the disaster?
56. How will these be replaced: sale of assets, gift, purchase, etc.?
57. Do people in the community have any concerns about personal safety, either in the community or when outside the community? If yes, who is affected and why?
58. Is there adequate health care for the community?
59. Has the availability of health care changed since the disaster?
60. Is health care free, including drugs?
61. If health care is not free, how do community members pay the costs involved?
62. Does the community use latrines? If yes, indicate their type, location and ownership (family, group of families, communal).
63. Are there enough latrines?
64. If no, why are there not enough latrines?
65. Is there any agro-chemicals use in the village? If yes, note type, sources and what purpose the agro-chemicals are used.
66. Have agro-chemical users received training on safe use?
67. Is the community aware of the dangers of excessive application of agro-chemicals?

E. CONCLUSION

68. How would the group describe a good future for the community? (Prompt for types of work, types of housing, access to water, electricity, roads, education and health status and changes to the environment.)
69. What suggestions do community members make as to how environmental issues in the community should be addressed?

F. COPING STRATEGIES & RESILIENCE

70. If not indicated elsewhere during discussions with the community, note specific coping strategies which are being used in response to the disaster. Some of these coping strategies may only become evident in one-on-one or small group discussions since they may be illegal or not socially acceptable.
71. If not indicated elsewhere during discussions with the community, consider why some communities have been more affected or are less resilient than others. For instance, is it 'simply' a matter of (geographical) exposure, or are key coping and risk management strategies absent?

G. OBSERVATIONS

Observation should be made as to the way that human, animal and other waste is disposed.

72. Is the community clean of human/animal waste and garbage? (yes/no).
73. Are waste sites (where people throw waste or use as a toilet) distant from the community (yes/no).
74. Are there obvious insect breeding sites (particularly for flies and mosquitoes) in the community? (yes/no).
75. Is the community graveyard distant from housing and water supplies? (yes/no)
76. If there is a health facility in the community, are medical wastes disposed of safely? (yes/no)

Additional observations by individuals conducting the assessment about disaster or environment-related conditions in the community.

TOPLUM DEĞERLENDİRME ÖZETİ

- Toplum değerlendirmesi aracılığıyla üretilen bilgilerin, Organizasyon Düzeyinde Değerlendirmesinde kullanılanlara benzer bir formatta bir araya getirilmesi ve özetlenmesi gerekir.
- **Aşama 1:** Toplum anketindeki bilgiler kullanılarak her soruya evet veya hayır olarak yanıt verilir.
- **Aşama 2:** Sorunların yaygınlığının ortaya çıkan tespiti, formda belirtildiği gibi, bir toplum için yanıtın evet veya hayır olmasına göre her yanıt puanlanarak önceliklendirilir.

TOPLUM DEĞERLENDİRME ÖZETİ

#	Medde/Soru	Topluluk 1	Topluluk 2	Topluluk 3	Topluluk 4	Önem sırası
Durum soruları: Evet = 1 (kötü) veya Hayır = 0 Organizasyon Düzeyinde Değerlendirmenin Birinci ve İkinci Bölümlerine karşılık gelir.						
1	Toplum çevresel kaygılar bildirdi mi?					
2	Toplum çevresel sorunları rapor etti mi?					
3	Toplumun yakınında benzersiz alanlar var mı?					
4	Afetten çok sayıda insan etkileniyor mu?					
5	Afet uzun zamandır devam ediyor mu?					
6	Afetten kurtulanlar konsantre mi?					
7	Hayatta kalanlar büyük bir yer değiştirme yaptılar mı?					
8	Kendi kendine yeterlilik seviyesi düşük mü?					

TOPLUM DEĞERLENDİRME ÖZETİ

#	Medde/Soru	Topluluk 1	Topluluk 2	Topluluk 3	Topluluk 4	Önem sırası
Durum soruları: Evet = 1 (kötü) veya Hayır = 0 Organizasyon Düzeyinde Değerlendirmenin Birinci ve İkinci Bölümlerine karşılık gelir.						
9	Sosyal dayanışma düşük mü?					
10	Kültürel homojenlik düşük mü?					
11	Varlıkların çoğu birkaç kişiyle mi yoğunlaşıyor?					
12	Geçim kaynağı tabanı sınırlı mı (çeşitlendirilmemiş)?					
13	Beklentiler yüksek mi?					
14	Mevcut kaynak kullanımını gelecekte yeterli kullanılabilirliği azaltacak mı?					
15	Atıkları absorbe etme kapasitesi sınırlı mı?					
16	Çevrenin sınırlı dayanıklılığı var mı?					

TOPLUM DEĞERLENDİRME ÖZETİ

#	Medde/Soru	Topluluk 1	Topluluk 2	Topluluk 3	Topluluk 4	Önem sırası
Afetler/Tehlikeler: Evet = 1 (kötü) veya Hayır = 0 Organizasyon Düzeyinde Değerlendirmenin Üçüncü Bölümüne karşılık gelir. Bu bölüm yalnızca toplulukla tartışılan afetleri/tehlikeleri içerecek şekilde düzenlenmelidir.						
17	Kuraklık bildirilen bir sorun mu?					
18	Orman yangını bildirilen bir sorun mu?					
19	Çatışma bildirilen bir sorun mu?					
20	Hayvan hastalıkları bildirilen bir sorun mu?					
21	İnsan hastalıkları bildirilen bir sorun mudur?					
22	Diğer tehlikeler bir sorun olarak bildiriliyor mu (her tehlike için ayrı ayrı yanıt verin).					

TOPLUM DEĞERLENDİRME ÖZETİ

#	Medde/Soru	Topluluk 1	Topluluk 2	Topluluk 3	Topluluk 4	Önem sırası
Karşılanmamış ihtiyaçlar: Hayır = 1 (kötü) veya Evet = 0 (Değişiklik önemli) Organizasyon Düzeyinde Değerlendirmenin Dördüncü Bölümüne karşılık gelir.						
23	İnsanlar için yeterli içme suyu kaynağı mevcut mu?					
24	Hayvanlar için yeterli içme suyu kaynağı var mı?					
25	Barınma yerel beklentiler için yeterli mi?					
26	Yemekler yeterli mi?					
27	Yakıt ve enerji yeterli mi?					
28	Ev kaynakları yeterli mi?					
29	Kişisel güvenlik yeterli mi?					

TOPLUM DEĞERLENDİRME ÖZETİ

#	Medde/Soru	Topluluk 1	Topluluk 2	Topluluk 3	Topluluk 4	Önem sırası
Karşılanmamış ihtiyaçlar: Hayır = 1 (kötü) veya Evet = 0 (Değişiklik önemli) Organizasyon Düzeyinde Değerlendirmenin Dördüncü Bölümüne karşılık gelir.						
30	İnsan sağlığı koşulları yeterli mi?					
31	Atık yönetimi uygun mu?					
32	Böceklerin ve üreme alanlarının kontrolü yeterli midir?					
32	Tarım kimyasalları güvenli bir şekilde kullanılıyor mu?					
Toplumsal Yardım/Başa Çıkma Stratejileri. Organizasyon Seviyesi Değerlendirmesinin Beşinci Bölümüne Karşılık Gelir						

AHÇED MODÜL 3:
KONSOLİDASYON VE ANALİZ

SORUNLARIN KONSOLİDASYONU

- **Aşama 1**
- Konsolidasyon ve analiz süreci, Organizasyon ve Toplum Düzeyinde Değerlendirmelerde tanımlanan kritik konuların basit bir listesinin geliştirilmesiyle başlar.
- Bu, Sorun Birleştirme tablosu doldurularak gerçekleştirilir.
- İdeal olarak, iki değerlendirmede geliştirilen her bir değerlendirme formundaki en üst sıradaki konulardan en fazla beşi olmak üzere üçü, formdaki ilgili sütuna girilmelidir.
- Değerlendirme sırasında belirlenen ve iki değerlendirme formunda listelenen konuların kapsamayabileceği kritik konular, Diğer Kritik Konular altına girilebilir.
- Bu tür sorunlar genellikle bir yere ve belirli bir afete özgüdür.

SORUNLARIN KONSOLİDASYONU

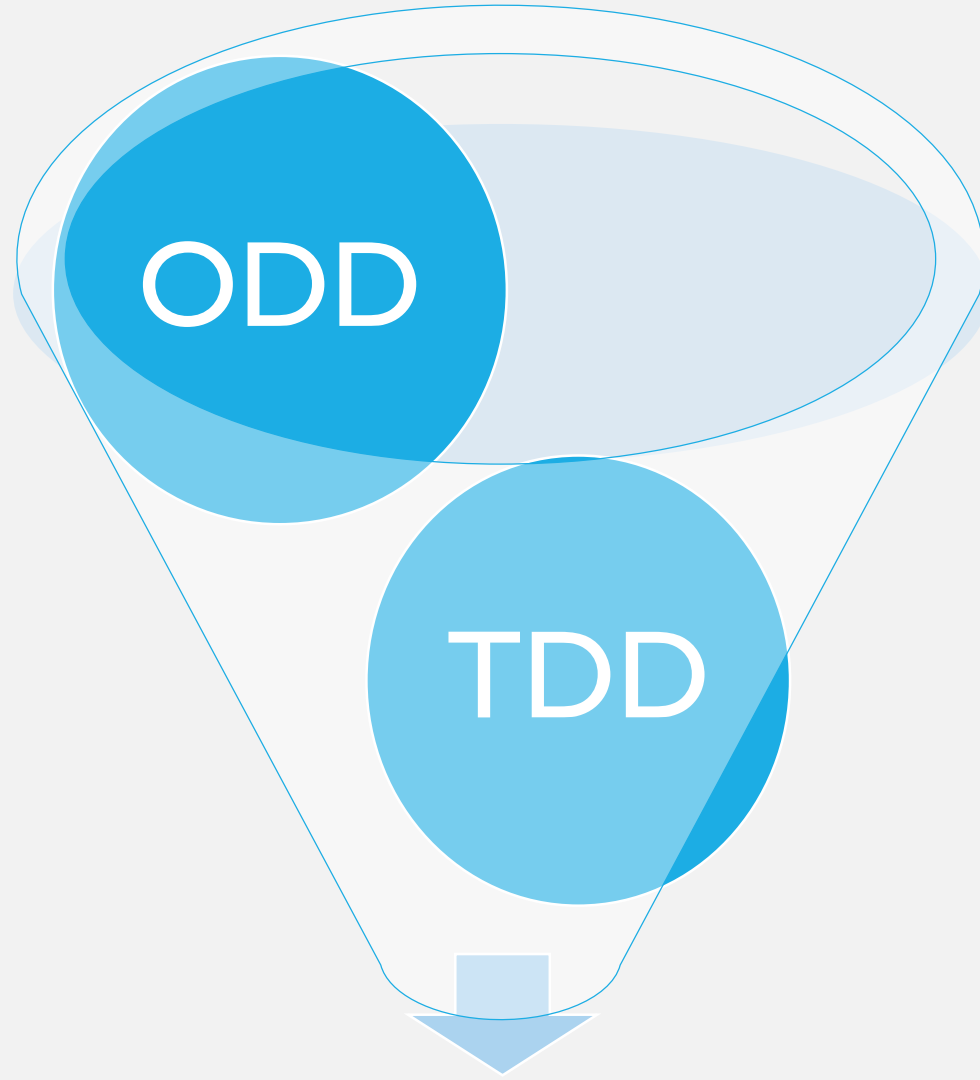
- **Aşama 2**
- Hemen kritik olmayabilecek ancak uzun vadeli iyileşme için dikkate alınması gereken konular, Uzun Vadeli İyileşme Sorunları altında listelenmelidir.
- Uzun vadeli iyileştirme sorunları, iki ila beş yıllık iyileştirme ve yeniden inşa planlama ve programları yoluyla ele alınması gereken çevresel sorunlardır.
- Bu tür sorunlar, gerçekleşmesi daha uzun sürebilecek ve daha karmaşık bir çözüm gerektirebilecek iklim değişikliğinin neden olduğu çevresel kaygıları içerebilir.

SORUNLARIN KONSOLİDASYONU

- **Aşama 2**
- Uzun vadeli sorunlar, AHÇED'in bir parçası olarak ele alınmayacak, ancak daha uzun vadeli iyileştirme programlarının tasarımında değerlendirilmek üzere aktarılacaktır.
- Konsolidasyon sürecinin ve tüm AHÇED çabasının amacı, kritik afet yardımı ve kurtarma operasyonlarının bir parçası olarak acil ilgilenilmesi gereken çevre ile ilgili sorunları belirlemektir.
- Konsolidasyon listesinin aşırı yüklenmesi, en önemli sorunların ele alınmasını engelleyecek ve bir felakete yanıt vermek için mevcut sınırlı kaynakları boşa harcayacaktır.

SORUNLARIN KONSOLİDASYONU

- **Aşama 3**
- Sorun Konsolidasyon tablosu tamamlandıktan sonra, bölümler arasındaki tekrarlar ortadan kaldırılmalıdır.
- Bu tekrarlama, hem her bir değerlendirme içinde (örn., toplum değerlendirmesinde sudan birkaç kez bahsediliyor) hem de değerlendirmeler arasında (örn., hem topluluk hem de organizasyon değerlendirmelerinde sudan bir konu olarak bahsediliyor) olabilir.
- Yinelenen öğeler, daha sık görülen ve afet-çevre bağlantıları açısından muhtemelen daha önemli olan sorunları gösterdikleri için (örneğin bir yıldızla) işaretlenmelidir.

SORUN BİRLEŞTİRME TABLOSU

KONSOLİDASYON VE ANALİZ TABLOLARI

Organizasyon Düzeyinde Sorunlar	Toplum Düzeyinde Sorunlar
Durum bildirim	
Çevresel etkileri etkileyen faktörler	
Afetlerin çevresel tehditleri	
Karşılanmamış temel ihtiyaçlar	
Yardım faaliyetlerinin olumsuz çevresel sonuçları	
Diğer kritik konular	
Uzun vadeli iyileştirme sorunları	

SORUN
BİRLEŞTİRME
TABLOSU

SORUNLAR VE
EYLEMLER

KRİTİK SORUNLARIN VE EYLEMLERİN BELİRLENMESİ

- Konsolidasyon sürecinin sonuçları, sorunlar ve eylemler ile ilgili ikinci bir forma aktarılmalıdır.
- Bu formda üç sütun bulunur; biri önceki formdan birleştirilen sorunlar için, ikincisi bu sorunları ele alacak eylemlerin ilk tanımlaması için ve üçüncüsü listelenen sorunların genel önceliklendirmesi için.
- Uygunsa, belirli eylemlerden kimin sorumlu olacağını belirtmek için dördüncü bir sütun eklenebilir.
- Bu aşamada, AHÇED'in odak noktası, tanımlanmış olan sorunları tamamen çözmek değil, sadece bir sorunu ele almaya en iyi nasıl başlanacağını belirlemektir.
- Uzun vadeli iyileşme sorunları bölümünde listelenen öğeler, yardım ve kurtarma sürecini denetleyenlere ayrı bir kısa rapor halinde sunulmalıdır.

SORUNLARI VE EYLEMLERİ ÖNCELİKLENDİRME

- Eylemler belirlendikten sonraki adım, Sorunlar ve Eylemler tablosunun son sütununu kullanarak ilgili sorunların doğasına dayalı olarak eylemlere öncelik vermektir.
- Önceliklendirmeye yönelik en basit yaklaşım, sorunları ve eylemleri üç soru temelinde gözden geçirmektir:
 - Sorun yaşam için acil bir tehdit oluşturuyor mu? (birinci öncelik)
 - Sorun geçim kaynakları için acil bir tehdit oluşturuyor mu? (ikinci öncelik)
 - Sorun çevre için acil bir tehdit oluşturuyor mu? (üçüncü öncelik)

KONSOLİDASYON VE ANALİZ

- Konsolidasyon ve Analiz modülünün amacı, yardım ve iyileştirme çabalarında ele alınması gereken çevresel sorunların **tek bir öncelik listesi** geliştirmektir.
- Konsolidasyon ve analiz sonucunda:
 1. Olumsuz çevresel etkilerin ele alınması için, mevcut yardım ve iyileştirme eylemlerinin **değiştirilmesi veya yeniden tasarlanması**
 2. Kritik sorunları çözmek veya azaltmak için **yeni projelerin tasarımı**. Yeraltı suyu ve hava kirliliğini sınırlamak için bir depremin ardından bina atıklarının bertaraf edildiği yer ve yöntemin değiştirilmesi buna bir örnektir.
 3. Belirli bir konunun niteliğini, kapsamını veya önemini belirlemek için **ek bilgilerin edinilmesi**. Ek bilgi mevcut olduğunda, daha fazla eyleme ilişkin bir karar verilebilir. İçme ve kullanma suyundaki kimyasalların zehirli olduğu ve sağlık için acil bir tehdit oluşturduğu endişesi buna bir örnektir.

Organizasyon Düzeyinde Değerlendirme

1. Durum bildirimini
2. Çevresel etkileri etkileyen faktörler
3. Afetlerin çevresel tehditleri
4. Karşılanmamış temel ihtiyaçlar
5. Yardım faaliyetlerinin olumsuz çevresel sonuçları

Toplum Düzeyinde Değerlendirme

6. Toplumdan AHÇED bilgilerinin toplanması
7. Toplum değerlendirmesinin özeti

Konsolidasyon ve Analiz

8. Sorunların birleştirilmesi
9. Kritik sorunların ve yapılacakların tanımlanması
10. Sorunların ve yapılacakların önceliklendirilmesi
11. Yardım faaliyetlerinin gözden geçirilmesinin çevresel sonuçları

SABRINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER